

Aleksandra Biernacik

Miasteczko zostało wyzwolone **23 stycznia 1945 r.** Administracyjnie Fordon należał do powiatu bydgoskiego i województwa pomorskiego (do 28.06.1950). W kwietniu 1945 r. rozpoczęła urzędowanie Miejska Rada Narodowa. Miasto liczyło wtedy 3.514 mieszkańców.

Najnowsza historia parafii św. Mikołaja, obejmująca lata po II wojnie światowej, została podzielona na dwie części. Część I zamyka data **29 kwietnia 1975**, kiedy to na wieczny spoczynek, po długim pracowitym życiu kapłańskim, odszedł pierwszy po wojnie proboszcz parafii i dziekan dekanatu fordońskiego, **ks. prałat Franciszek Aszyk**.

Pisemnym dowodem działalności parafii tego okresu jest dobrze zachowany rękopis ogłoszeń parafialnych. Poza tym, w archiwum parafialnym znajdują się księgi kasowe, protokoły powizytacyjne dziekana lub biskupa, pisma, statystyki, korespondencja z kurią biskupią chełmińską, spisy inwentarza kościelnego. Wszystko opatrzone pieczęcią parafii, dziekana lub biskupa. Są autentycznym dowodem i jedynym źródłem wiadomości o działalności parafii i kapłanów. Nieliczne fotografie oraz obrazki prymitywne, a także ogólne dane z okresu działalności Rady Miejskiej – stanowią uzupełnienie dziejów tego okresu.

Administratorem parafii był jeszcze po wojnie **ks. Alfons Sylka**. W archiwum parafialnym zachowało się pismo starosty bydgoskiego z 1945 r., którego odpis sporządził dziekan dekanatu fordońskiego – ks. Piechowski. W piśmie tym jest mowa o zniszczeniu kościołów katolickich w czasie II wojny i okupacji i w związku z tym „... przychylnie stanowisko Tymczasowego Rządu Polski w stosunku do spraw religijnych, a chcąc zadośćuczynić potrzebom religijnym ludności... jestem upoważniony do przekazania następujących kościołów poewangelickich na rzecz Kościoła katolickiego...” (Miało być przekazanych 16 kościołów, w tym kościół ewangelicki w Fordonie).

Ciąg dalszy tej sprawy stanowi pismo kurii biskupiej w Chełmnie, ponaglące ks. Alfonsa Weltrowskiego w sprawie przejścia kościoła ewangelickiego (na mocy wyżej cytowanego pisma starosty bydgoskiego). Skierowanie w tym czasie odpowiedniego pisma do Ministra Administracji uprościłoby sprawę przekazania kościoła parafii rzymskokatolickiej. Niedopilnowanie sprawy pociągnęło ją aż po lata 80-te, kiedy dopiero kościół ewangelicki, długoletnim staraniem proboszcza ks. Stanisława Grunta, przeszedł na własność parafii.

14 czerwca 1945 r. miała miejsce pierwsza po wojnie wizytacja dziekana – ks. Piechowskiego. Administratorem był ks. A. Sylka.

Z protokołu tej wizytacji wynika, że poprzednia wizytacja była 8 listopada 1943 r., przeprowadzona przez „Komisarza Biskupiego”, ks. prob. Hackerta z Byszewny (protokół nie zachował się).

Protokół wizytacji 1945 roku zawiera dane, dotyczące stanu zabudowań kościoła i majątku. Jeśli chodzi o kościół, to określono go – „w stanie dobrym”, ołtarze i sprzęt – również. Brak dzwonów (zabrane przez okupanta). W późniejszym okresie przeniesiono dzwony z kościoła poewangelickiego.

Budynki plebanii – w dobrym stanie. Budynek poszpitalny na 4 rodziny, cmentarz nowy – 3 ha ziemi, obok ziemia na powiększenie. Las został upaństwowiony, ziemia pozostała w dzierżawie.

Do protokołu wizytacji dołączony został spis inwentarza, który dla pewnych, istotnych wiadomości, został tu przytoczony w całości:

Z opisu kościoła:

- wstawiono wybite okna,
- zachodni dach został pokryty dachówką (na sucho bez wapna),

z majątku ruchomego:

- monstrancja i zabytkowy, późnogotycki kielich.

Inne kielichy – jak wynika ze spisu – miały być umieszczone przez śp. ks. H. Raszkowskiego w jakiejś parafii. Potwierdza to pismo z dnia 3 września 1945 r. w sprawie zabranych do Rawy Mazowieckiej naczyń liturgicznych we wrześniu 1939 r. (w obawie przed Niemcami). Niestety, naczynia te, nie zostały nigdy odnalezione.

Z zabytków – wspomina się jeszcze dzwon z 1643 r. poza tym – krzyż procesyjny posrebrzany, 6 lichtarzy z miedzi, 4 ołowiane, 5 konfesjonałów, 3 boczne ołtarze, 2 feretrony, figurka Dzieciątka Jezus – rzeźba w drewnie.

Z zabudowań – plebania, zabudowania chlewne, pompa, stary i nowy cmentarz.

Z akt archiwalnych parafii:

- księgi chrztów – 1879-1945,
- księgi ślubów – 1879-1945,
- księgi zgonów – 1879-1945
- statut Bractwa św. Anny oraz niektóre pisma z lat 1939-1945. Wszystkie starsze pisma i akta zabrane zostały przez okupanta, przewiezione do Gdańska i zaginęły bezpowrotnie.

Ww. spis został zaopatrzony w pieczęcie ks. dziekana, parafii i administratora ks. A. Sylki. Dane, ujęte w spisie, nie odzwierciedlają całości majątku nieruchomego. Z akt wizytacji późniejszych zostanie on uzupełniony. Jednak ta pierwsza wizytacja, w kilka miesięcy po wyzwoleniu, miała swoją wymowę. Dowodzi troski i ładu w administracji kościelnej całego dekanatu.

Pod opiekę kościoła parafialnego przeszły też naczynia liturgiczne i księgi pochodzące z dawnej kaplicy więziennej w Fordonie i domu karnego w Grudziądzu.

Następna wizytacja miała miejsce 1 kwietnia 1946 r. W protokole wizytacji jest już ujęta nowopowołana Rada Parafialna. Wizytator i administrator – ci sami.

Z ciekawszych wiadomości:

- za zgodą starosty, przeniesiono 2 dzwony z kościoła ewangelickiego,
- kościół, plebania i budynki gospodarcze zostały ubezpieczone (w Zakładzie Ubezpieczeń Wzajemnych),
- tzw. plebanę i ziemie w Jaruzynie opuściły wojska radzieckie,
- wydzierżawiono wszystkie ziemie kościelne.

Chrzty – 103, pogrzebów – 109, śluby – 68.

1946 r.

Dla historii parafii ważna jest data **17 września 1946 r.** Administratorem parafii został **ks. Alfons Weltrowski**, który objął parafię wraz z całym majątkiem w obecności zdającego ks. A. Sylki, dziekana ks. Piechowskiego i Rady Parafialnej. W protokole zdawczo-odbiorczym został wymieniony cały majątek ruchomy i nieruchomy parafii (wg spisu inwentarza z 1945 r. – zmian nie ma). Podpisy potwierdzają również zgodność kas i gotówki (kasa kościelna, budowlana i cmentarna) Rada Parafialna: Drzycimski, Gotowski, Piękny.

1947 r.

W 1947 roku miała miejsce **pierwsza wizytacja biskupia**. Parafię wizytował biskup Chełmiński **Kazimierz Józef Kowalski**. Natomiast 13 października 1947 r., dekretem ks. biskupa ordynariusza K. J. Kowalskiego został mianowany proboszczem parafii ks. Franciszek Aszyk, który nieprzerwanie sprawował tę opiekę duchową nad parafią do 1975 roku, dzierżąc potem i władzę dziekańską dekanatu fordońskiego. Wiele trudu, ks. Franciszek Aszyk, włożył w to duchowe kierownictwo parafii, którą tworzyli ludzie, przybyli z różnych stron, szczególnie po wojnie. Cały następny opis lat zarządzania parafią niech będzie tego potwierdzeniem. Życiorys i przebieg pracy duszpasterskiej, znajdzie Czytelnik, w aktualnej kronice parafii, przy opisie uroczystości pogrzebowej ś.p. ks. prałata Fr. Aszyka.

Poniżej, kilka słów na temat nabożeństw, wydarzeń z życia parafialnego.

Układ nabożeństw przez pierwsze lata po wojnie był stały: nabożeństwa majowe, czerwcowe o godz. 19:00 w dni powszednie, w niedziele i święta o godz. 15:00. Dni Eucharystyczne: Vota do Najświętszego Serca Pana Jezusa – godz. 6:30 w I Piątek miesiąca, Godzina Święta w I-szy Czwartek miesiąca.

Msze św. w niedziele: 7:30, 9:00 i 10:30, natomiast w czasie wakacji 8:30 i 10:30.

- 1 maja – Msza św. na rynku o godz. 9:00,
- 2 maja – Święto Królowej Polski, uroczysta suma o godz. 10:30,
- 4 maja odbyła się **eksportacja szczątków zwłok, ekshumowanych, rozstrzelanych 2.10.1939 r. przed kościołem,**
- 5 maja – nabożeństwo i odprowadzenie do wspólnego grobu na starym cmentarzu.

5 czerwca – np. procesja Bożego Ciała (ulicami: Wyzwolenia, Pomorską, Sienkiewicza, gen. Sikorskiego, Rynek, do torów – wiadukt, z powrotem),

Udział wzięły w tej smutnej uroczystości wszystkie stowarzyszenia, organizacje i bractwa ze sztandarami.

14 czerwca, w parafii przypadał dzień wieczystej adoracji.

Na 2 lipca – święto Matki Bożej i przypadał odpust w Chełmnie – odbywały się co roku pielgrzymki parafialne, początkowo pociągiem, w późniejszych latach statkiem.

Na rozpoczęcie roku szkolnego – Msza św. dla dzieci i młodzieży, zazwyczaj o godz. 9:00 przed udaniem się do szkół.

Istniało wiele stowarzyszeń i bractw: Krucjata Eucharystyczna męska i żeńska, chór kościelny św. Cecylii (przetwał do 1981 r.). III Zakon św. Franciszka, Bractwo św. Anny, Bractwo Trzeźwości, Stowarzyszenie Dzieciątka Jezus (dla dzieci) założone w listopadzie 1947 r. Apostolstwo Modlitwy oraz Żywy Różaniec.

Rok 1947 obfitował i w inne wydarzenia. Długa „litania” nabożeństw za pomordowanych i zaginionych, np. Msza św. za Apolonię Niewitecką, jedną z fundatorek kościoła (szczątki jej znaleziono w Dolinie Śmierci), 2 października – za pomordowanych przed kościołem.

Częste są w tym roku fundacje na kościół: np. wymalowanie i odnowienie głównego ołtarza (St. Wilk i Fr. Płotka po 5 tys. zł, Szymanowski 10 tys. zł) lub fundowanie figury czy krzyża:

- 4 maja – poświęcenie Krzyża w Jarużynie – fundacja p. Dubielewskiego,
- 14 maja – poświęcenie Krzyża w Strzelcach Górnych,
- 5 października – poświęcenie figury Matki Bożej w Strzelcach Dolnych.

We wrześniu 1947 r. zostały wprowadzone tzw. niedziele stanowe:

- I-sza w miesiącu – matki,
- II-ga w miesiącu – ojcowie,
- III-cia w miesiącu – panny,
- IV-ta w miesiącu – młodzieńcy.

Chrztu udzielano w niedzielę na nieszporach. Ustalono stałe godziny w biurze parafialnym (po ranej Mszy św. do godz. 9:00 i od 15:00 do 17:00).

W parafii działał „Caritas” – jego miejscowy oddział zorganizował imprezę, z której dochód przeznaczony został na ubrania dla dzieci biednych, przystępujących do I Komunii św.

13 listopada 1947 r., w obecności dziekana fordońskiego ks. Bronisława Jagły, został oficjalnie przekazany ks. Fr. Aszykowi kościół i beneficjum parafii św. Mikołaja.

Ks. Alfons Weltrowski był już nieobecny (od 22 września 1947). Zamiast niego w przekazaniu uczestniczył ks. wikariusz **Śliwa**.

Ks. Franciszek Aszyk

Kilka uwag, z protokołu przekazania, nie ujętych poprzednio:

- kościół pw. św. Mikołaja, w stylu barokowym, budowany w latach 1927-1928 przez ks. L. Gawin-Gostomskiego, hełm wieży kryty blachą miedzianą, stan bardzo dobry,
- 1947 – polichromia głównego ołtarza,
- 2 nowe obrazy – Niepokalanego Serca Maryi i św. Mikołaja (poświęcony w czasie wizytacji, 22 czerwca 1947 r.).

Dalej czytamy: „...oprócz ołtarza głównego, kościół posiada jeszcze 3 dalsze – najstarszy mieści się w dawnym prezbiterium pierwotnego kościoła (obecnie kaplicy) i jest poświęcony Matce Bożej. Następne – bogata rzeźbione w drewnie z figurami Najświętszego Serca Pana Jezusa i św. Teresy od Dzieciątka Jezus – są ustawione w niedalekiej odległości od ołtarza głównego. Dla ołtarzy tych należałoby znaleźć inne, stosowne miejsce. Z czterech konfesjonałów – jeden posiada znaczenie artystyczne. Został wykonany za ks. proboszcza inf. J. Szydzika z herbem ks. bpa Okoniewskiego. Te same uwagi dotyczą ambony, na której widnieją płaskorzeźby czterech ewangelistów – fundacja wspomnianej Ap. Niewiteckiej...”

Pod protokołem – pieczętka parafii, dekanatu, podpisy obecnych kapłanów i członków Rady Parafialnej.

*Jeden z bocznych ołtarzy z figurą św. Teresy – po prawej stronie, przeniesiony za radą biskupa ordynariusza z prezbiterium – w 1949 r.
Figura obecnie znajduje się z prawej strony wejścia do kaplicy.*

Z innych istotniejszych wiadomości tego roku: zapisano w księgach parafialnych ogółem 5.398 parafian, 156 ochrzczonych, 78 związków małżeńskich i 84 pogrzeby.

1948 r.

17 marca, w Bazylice św. Jana w Toruniu, odbyła się konsekracja sufragana ks. bpa Bernarda Czaplńskiego.

Poważnie chory, ponad miesiąc był sam ks. Proboszcz.

W maju, za sumę 13 tys. zł, została założona na wieży kościoła parafialnego tarcza zegarowa.

2 lipca, tradycyjnie, pielgrzymka do Chełmna, tym razem statkiem.

W parafii zaczął pracę wikary, ks. Wacław Guzowski.

Ks. Wacław Guzowski

W dalszym ciągu żywe były i działały bractwa i stowarzyszenia. Obok już wymienionych, można jeszcze dodać Bractwo św. Barbary, Sodaliję Mariańską, Milicję Niepokalanej, Krucjatę Milicjan-tów. Wszystkie te stowarzyszenia chrześcijańskie miały, obok częstych spotkań, swoje nabożeń-stwa. „Caritas” liczył 85 członków wspierających, 133 podopiecznych (w latach 1947-1949 – ok. 2108 odwiedzin), 4 razy w roku uroczystości, z udzielaniem pomocy materialnej i w gotówce. Zna-ne hasło „Caritasu” na Wielki Post – „Zamiast wypić alkohol – daj na ratowanie dzieci”.

W parafii było 5 szkół”

- 7-klasowa szkoła powszechna,
- dwuletnia szkoła zawodowa,
- 4-klasowa szkoła powszechna – Mariampol,
- 2-klasowa szkoła powszechna – Jarużyn,
- 2-klasowa szkoła powszechna – Strzelce.

Dzieci od 3-6 lat uczęszczały do ochronki, prowadzonej przez siostry zakonne (ochronka prowa-dzona była od 17 kwietnia 1928 r., staraniem burmistrza W. Wawrzyniaka). Ochronka została ode-brana siostrom w 1948 r.

14 listopada został poświęcony Sztandar Apostolstwa Modlitwy. W listopadzie została nawieziona szlaką przez gospodarzy droga na cmentarz. Ks. Proboszcz prosił też o obsadzenie na wiosnę drogi niskopiennymi krzewami.

8 grudnia – święto Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny – poświęcenie sztandaru i przyjęcie Panien do Sodalicji Mariańskiej.

W ciągu minionego roku w parafii udzielono 165 chrztów, 45 ślubów, zmarło 61 osób.

Parafia liczyła 5.511 mieszkańców.

1949 r.

Specjalnych zmian w życiu parafii nie wniósł.

13 lutego 1949 r. został poświęcony sztandar ministrantów, który wykonano (panie Szoszorowskie) z ich oszczędności.

Od 6 marca do 3 kwietnia, w kościele, trwały prace przy zmianie instalacji. Świątynia parafialna otrzymała nowe oświetlenie. Wszystkie kolekty jednego tygodnia były przeznaczone na ten cel (np. 20 marca zebrano 12.325 zł).

26 czerwca – przyjęcie dzieci do I Komunii św. Istniał w parafii zwyczaj ubierania biednych dzieci przez zamożniejsze rodziny.

2 lipca – tradycyjna pielgrzymka statkiem do Chełmna (chętnych było więcej niż miejsc).

W miesiącu sierpniu zostały zaprowadzone nabożeństwa dla pracowników fabryk ze Mszą i Komunią św.

9 października odprawiona została Msza św. Prymicyjna ks. Neoprezbitera Jerzego Buxakowskiego.

Uroczyste „Te Deum” o 24:00 zakończyło rok.

Parafia liczyła 5.233 mieszkańców, ślubów – 49, chrztów – 132, pogrzebów – 42.

1950 r.

Dekretem z dnia **8 kwietnia 1950 r.** ks. Prymas Stefan Wyszyński poświęcił i powierzył ks. proboszczowi Fr. Aszykowi kanonicznie stale beneficjum i parafię św. Mikołaja. W tym miejscu warto odnotować inne mianowania:

- 8 grudnia 1975 r. ks. bp Kazimierz Józef Kowalski, mianował go radcą duchownym os honoris,
- 16 grudnia 1959 r. wice dziekanem,
- 14 marca 1960 r. dziekanem,
- 24 listopada 1962 r. został mianowany przez Ojca Świętego Jana XXIII, na prośbę ordynariusza, ks. bpa Kowalskiego – tajnym szambelanem Ojca Świętego.

19 marca poświęcono nową figurę św. Józefa (w ołtarzu bocznym). Wykonany też został nowy baldachim i umieszczony po lewej stronie w kościele

W tymże roku – nie odbyła się pielgrzymka do Chełmna – z powodu niskiego stanu wody nie kursowały statki.

30 lipca 1950 r. – odpust bracki św. Anny – przed nieszporama, odbyła się **uroczysta introdukcja ks. proboszcza Fr. Aszyka** w obecności ks. bpa **Bernarda Czaplńskiego**, dziekana **Bronisława A. Jagły**, 8 zaproszonych kapłanów z sąsiednich parafii oraz miejscowych wikariuszy: Ks. **Wacława Guzowskiego** i **Łukasza Dahlke**.

22 października – specjalna kolekta na odnowienie katedry w Chełmży.

19 grudnia odbyła się wizytacja Dziekana, ks. Bronisława A. Jagły w obecności Rady Parafialnej.

Większych zmian nie wniosła. Parafia liczyła 5.480 mieszkańców, udzielono 92 śluby, 189 chrztów, zmarło 50 parafian.

Z ogólnych wiadomości o mieście należy uwzględnić – Ustawę z dnia 28 czerwca – zmiana nazwy **województwa pomorskiego z siedzibą w Toruniu na województwo bydgoskie z siedzibą w Bydgoszczy**. Fordon, razem z powiatem przeszedł do województwa bydgoskiego.

Minione lata, lata powojenne, były dla parafii najważniejszymi, obfitowały w wydarzenia. Ustalało się życie parafii i Kościoła po latach niewoli. Następny okres – lata 1951-1960 był równie ważnym, ale życie miasta i parafii było już bardziej ustabilizowane. Stąd – poniżej zostały podane najważniejsze dla historii parafii lata i wydarzenia.

1951 r.

Z ważniejszych spraw religijnych należy podać, że każdego wtorku była odprawiana nowenna do św. Antoniego, po której rozdawano ubogim zawartość skarbonki. W dzień św. Wincentego, odbyło się tradycyjne nabożeństwo dla chorych. Nowenna odprawiana jest do dnia dzisiejszego.

Wstrzymany został druk „Rycerza Niepokalanej” i „Posłańca Serca Jezusa”.

Katechizacja dzieci odbywa się tylko dla szkół podstawowych (do 1956 r., w 1957 r. wprowadzono katechizację szkół średnich i jeden raz w tygodniu dla młodzieży pozaszkolnej).

25 maja odbyła się wizytacja ks. biskupa ordynariusza. Z dokumentów protokołu i kwestionariusza wizytacji wynika, że założono ogrzewanie w kościele i częściowo w plebanii. Odnowiono kaplicę XVI-wieczną i boczny ołtarz w kaplicy. Plebania i zabudowania zostały ogrodzone dekoracyjnym parkanem.

Na zasadzie przyjmowania dobrych książek od parafian została uruchomiona biblioteka parafialna.

Z innych spraw: zmiana drogi procesyjnej Bożego Ciała – do Krzyża poprzez 20 Stycznia, Targowisko i do kościoła.

25 maja, w piątek po Bożym Ciele, ks. biskup ordynariusz udzielił Sakramentu Bierzmowania.

Tradycyjna pielgrzymka, 2 lipca do Chełmna, nie odbyła się.

Uporządkowano studnię na starym cmentarzu.

Przed świętem Wniebowzięcia NMP, 15 sierpnia, poświęcono grotę na cmentarzu Jej poświęconą.

W ostatnim tygodniu lipca zmarł ks. kardynał Adam Sapiecha.

Wizytacja ks. biskupa podkreśla wzorowe administrowanie parafią i wiernymi.

Parafian było w roku 5.486, ślubów – 53, chrztów – 189, pogrzebów – 57.

Z ważniejszych wydarzeń lat następnych, na podkreślenie zasługuje rozpoczęte w czerwcu 1952 r. malowanie kościoła parafialnego, zakończone 29 lipca 1952 r.

29 lipca zmarł nagle organista kościelny – **Jan Falkowski**, długoletni (od 1929 r.), wzorowy i sumienny pracownik, pochowany na nowym cmentarzu. Nowym organistą został Julian Hime.

Organista Jan Falkowski

W 1952 r. parafia liczyła 5.587 mieszkańców, udzielono 47 ślubów, 195 chrztów i 50 pogrzebów.

1954 r.

W 1954 roku, ks. Proboszcz obchodził 25-lecie swego kapłaństwa. 18 listopada odbyła się też wizytacja dziekana, ks. Bronisława Jagły. Ze sprawozdania wynika, że bardzo zmniejszyła się ilość czasopism i poza „Głosem Katolickim”, nie rozprowadzano żadnych pism. Poza tym kościół otrzymał dokument mówiący o odpuście św. Anny – jako głównym.

1955 r.

W 1955 roku, w czasie rekolekcji wielkopostnych, została wprowadzona przez oo. Redemptorystów nowenna do Matki Bożej Nieustającej Pomocy oraz ufundowany Jej Obraz. W tym samym roku, każdy stan ufundował też swoją chorągiew, z którą brał udział w Nowennie (chorągwie są do dnia dzisiejszego).

Od 1955 r. naukę religii przeniesiono do kościołów – jeśli chodzi o dzieci wiejskie. W pozostałych – religia odbywa się w dalszym ciągu w szkołach.

1956 r.

W 1956 roku, w miesiącu wrześniu, rozpoczął pracę nowy wikariusz – ks. Tadeusz Misiorny. Dotychczasowy – ks. Tadeusz Guzowski – został proboszczem w parafii Płowąż koło Jabłonowa Pomorskiego.

28 maja odbyła się wizytacja parafii przez ks. bpa Bernarda Czaplińskiego.

Wraz z nowym rokiem szkolnym, ustalono katechezę dla młodzieży szkolnej jeden raz w tygodniu.

1 listopada, obok święta zmarłych, zostało odprawione uroczyste nabożeństwo i „Te Deum” za zwolnienie z więzienia ks. Prymasa Stefana Wyszyńskiego.

Odbyły się też w parafii Misje Święte.

W związku z zagrożeniem wyniesienia religii ze szkół, ks. proboszcz Fr. Aszyk, apelował do rodziców, by składali indywidualne żądania, dotyczące poszczególnych dzieci o naukę religii w szkole.

W czasie kolędy zbierano deklaracje na posadzkę w kościele (zamiast cegieł, które były od budowy kościoła, od 1929 r.).

1957 r.

3 maja 1957 roku, została odprawiona Msza św. Prymicyjna Neoprezbitera **ks. Tadeusza Falkowskiego**.

W tym roku odbyły się trzy pielgrzymki do Częstochowy: młodzieży – 86 osób, Dzieci – 80 osób i dorosłych – 180 osób, która zawiozła ryngraf z pamiątką ślubów parafii. Dla wszystkich pielgrzymów wprowadzone zostały Apele Jasnogórskie.

Dla dzieci przedszkolnych wprowadzono paciorki o godz. 9:00 rano. Uporządkowana została studnia na starym cmentarzu, a na nowym – pompa. Woda na nowym cmentarzu – pod wydziałem od 17:00 do 19:00.

Odbywała się też dalsza zbiórka pieniędzy na posadzkę, prace przy kładzeniu zakończono w październiku.

W listopadzie został odnowiony ołtarz św. Józefa.

1958 r.

W 1958 roku rozpoczął w parafii pracę drugi wikariusz – ks. T. Kruszona. W związku z tym, w niedziele o jedna msza św. więcej. Również w dzień powszedni odprawiano trzy Msze św.

20 kwietnia, redemptorysta **ks. Jan Saganowski** odprawił, wyświęcony w Wielkanoc, Mszę św. Prymicyjną.

W maju – Misje święte.

2 lipca tradycyjna pielgrzymka do Chełmna – 2 statki, w sierpniu – do Częstochowy.

Nowy cmentarz został ogrodzony siatką.

3 listopada, z okazji koronacji papieża Jana XXIII, uroczysta Msza św. i „Te Deum”.

Pod koniec roku, wyłączone zostały boczne ołtarze i balustrada komunijna, wyremontowano organy.

Wnętrze kościoła przed uroczystością – ołtarz po prawej stronie z figurą św. Józefa – przeniesioną na miejsce figury św. Teresy w 1956 r.

Po prawej stronie, w prezbiterium, obraz prof. Dargiewicza – św. St. Kostka, zdjęty w czasie remontu w 1981 r.

W tym miejscu stoją ołtarze.

1959 r.

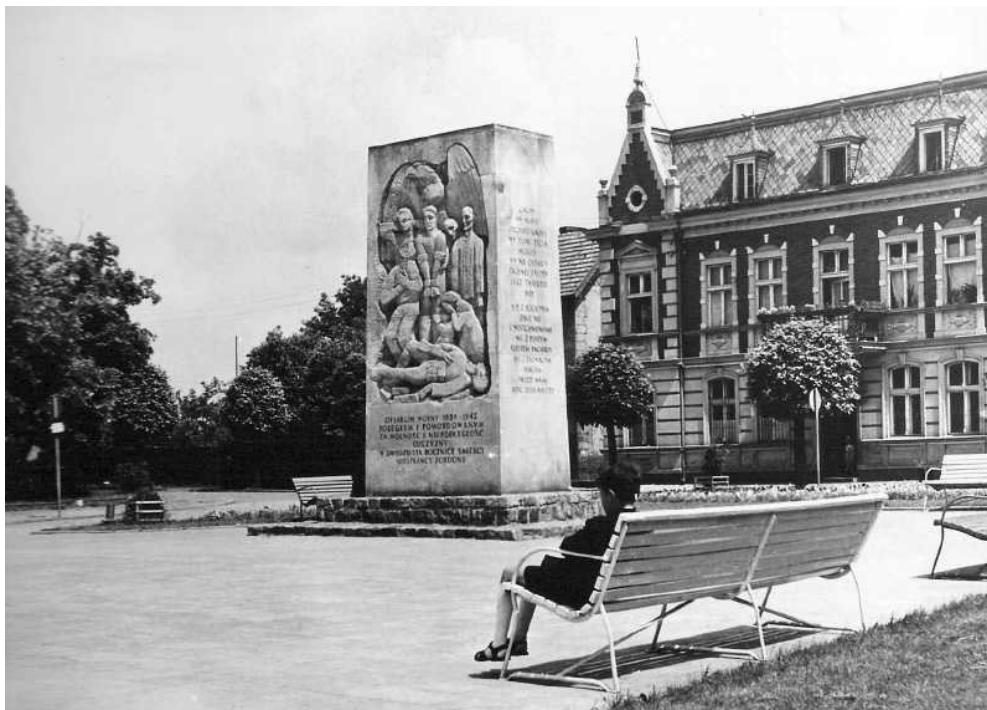
W 1959 roku odszedł na samodzielną parafię ks. **Kruszona**. Jego miejsce zajął ks. **T. Filarski**.

2 lipca, tradycyjna pielgrzymka statkiem do Chełmna.

W sierpniu, parafialna pielgrzymka na Jasną Górę.

Na początku października – doroczny dzień chorych. W parafii powołano też Towarzystwo Przyjaciół KUL. Ze składek parafian, ufundowane zostały nowe witraże. Wyzłociono ambonę.

13 listopada odbyła się dekanalna wizytacja w parafii. Na podstawie protokołu i kwestionariusza, dowiadujemy się, o zatwierdzeniu nowej Rady Parafialnej (5.08.1955): Edmund Gotowski, Rydzkowski, Zbelicki. Z tegoż protokołu dowiadujemy się też, że domek gospodarczy przy plebanii, został przerobiony na mieszkanie dla organisty. Przybył nowy konfesjonał. W szkołach zostało zniesione nauczanie religii. Salkę katechetyczną urządzono w domku gospodarczym.

*Plac Zwycięstwa – dawny Rynek,
z pomnikiem ku czci pomordowanych mieszkańców Fordonu i okolicy.
1959 r.*

1960 r.

Tradycyjna pielgrzymka do Chełmna nie odbyła się – nie było pozwolenia na statek.

W 1960 roku, jesienią, w parafii był wędrujący Obraz Matki Bożej Częstochowskiej.

Obraz na moście fordońskim

Ks. Prob. Aszyk i ks. Filarski (z lewej)

*Pożegnanie Obrazu
ks. Proboszcz i ks. Misiorny*

Pożegnanie Obrazu na ulicach miasta.

Z ważniejszych wydarzeń lat 1960-1975

1961 r.

Grudzień – Msza św. Prymicyjna ks. Jana Bednarka.

Msza św. Prymicyjna ks. Jana Bednarka.

1962 r.

Drugi wikariusz – ks. **Galikowski** na miejsce ks. T. **Filarskiego**. Pozostał też ks. T. **Misiorny**.

Obowiązki zakrystianki przejęła siostra zakonna – Jadwiga (do 1952 r. był osobny zakrystianin, po 1952 r. obowiązki te pełnił organista).

Wizytacja ks. bpa Ordynariusza K. J. Kowalskiego. M.in. uznano że obecny kościół jest za mały. Sporządzony też spis inwentarza, jako wykonanie zalecenia powizytacyjnego, który – jako ostatni – został poniżej przytoczony w całości.

Na podstawie spisu, tak przedstawiały się sprawy, dotyczące kościoła i parafii św. Mikołaja:

- kościół jednonawowy, z kaplicą boczną (dawne prezbiterium starego kościoła z zakrystią), tynkowany 1930 r., 41 m długości, 14 m szerokości, 12,5 m wysokości, o beczkowatym sklepieniu, oddzielone łukiem tęczowym. Okna w prezbiterium z witrażami, wykonanymi 1959 r.
- posadzka w kościele – marmur kielecki, kładziona w 1959 r.,
- ściany i strop malowane przez prof. Dargiewicza, oświetlenie elektryczne, dwa żyrandole,
- ołtarz główny z 1928 roku, styl barokowy – św. Mikołaj i Niepokalane Serce Maryi – namalowane przez prof. Wojciechowskiego,
- trzy ołtarze boczne i dwa w kaplicy,
- tabernakulum w kształcie kopuły, opartej na filarach, bogato rzeźbione,
- Droga Krzyżowa – rzeźbiona w kamieniu, styl barokowy – 1930 rok,
- balaski komunijne – rzeźbione z drewna,
- ambona w kształcie kielicha – rzeźbiona w drewnie, 1936 rok,
- trzy konfesjonały w stylu barokowym, jeden nowy,
- ławki proste, rzeźbione szczyty – 1936 rok,
- trzy dzwony (dwa z kościoła poewangelickiego) trzeci – zabytkowy z 1643 roku,
- organy – z kościoła poewangelickiego,
- trzy feretrony:
  - św. Anny – obramowanie barokowe,
  - Matki Bożej – obramowanie barokowe,
  - św. Antoniego – obramowanie gotyckie.

W prezbiterium – dwa obrazy prof. **Dargiewicza**: św. Stanisława Kostki i św. Marii Goretti.

Srebrny pacyfikał z ornamentacją XVII w.

- monstrancja barokowa, srebrna, kuta, 92 cm wysokości. Napis: Za posesji J. X. Szimona Minkiewicza, proboszcza tut. fordońskiego, A.D. 1745. Fecit Joannes Letenski, aurifaber Torunensis, die 12 Aprilis. Cecha Torunia i złotnika – J.L.,
- kielich, w założeniu późnogotycki, ornament renesansowy, darowany w 1585 r., na wężle napis: „Jhesus”, na trzonie: „Maria” i „Johannes”, na nóżce wryty Baranek Boży, Matka Boska z Dzieciątkiem i grupa ukrzyżowania; gmerek Torunia i litery: J.G.,
- dzwon z roku 1613, 96 cm średnicy dolnej, napis: „Laudate Dominum in cymbalis benesonantibus” (Chwalcie Pana na cymbałach pięknie brzmiących),
- medalion św. Mikołaja z napisem: „Sancte Nicolae Patrone mecum collanda Deum suum” (Święty patronie Mikołaju wychwalaj za mną Boga swego).

„Aes sonas cimbalum tinnies, sed charitate plenum meorum motorum” (Miedź grzmiąca i cymbał brzącający ale pełen miłości moich poruszeń).

„Domino titulari episcopo Nicolai iterum fusa” (Za Pana tytularnego Biskupa Mikołaja ponownie przelany).

Sono: Mathaei Judycki, archid. Pom., can Gnesnen, Paroch. Gedan et Fordonensis.

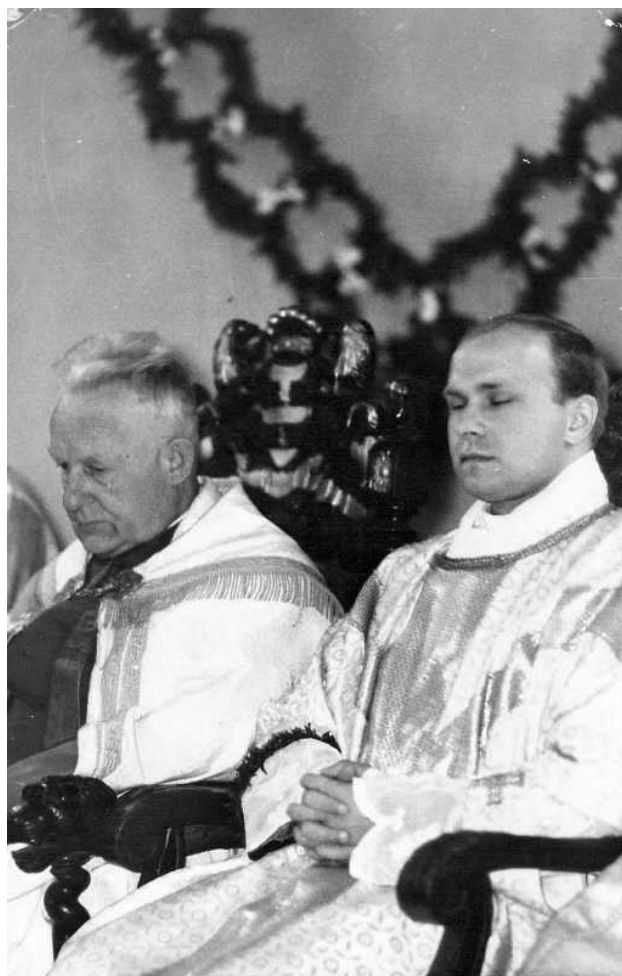
Liberalitate: St. Studziński, Thom. Tarkowski et Thom Burczyński studio victricorum templi: Jacobi Siczka et Pauli Sobański.

1965 r.

13 czerwca – Msza św. Prymicyjna **ks. Piotra Wysgi.**

1966 r.

5 czerwca – Msza św. Prymicyjna **ks. Franciszka Drązkowskiego.**

1968 r.

Prymicja misjonarza ks. Stanisława Goncerzewicza.

W tym czasie w parafii było czterech kapłanów: ks. proboszcz Fr. **Aszyk**,

wikariusze – ks. **Witkowski**, ks. **A. Eckmann**, ks. **Landowski**.

1969 r.

II Misje Święte.

Lata najnowsze 1970 – 1975

Trudno było je odtworzyć. Są duże luki w ogłoszeniach parafialnych, które z niewiadomych przyczyn – zagięły. Stąd dużą fragmentaryczność informacji. Ks. proboszcz i dziekan – Fr. Aszyk, był już bardzo chory. Parafią administrował **ks. T. Misiorny** – pierwszy z wikariuszy.

A oto, najważniejsze z uzyskanych informacji.

1 stycznia 1973 roku nastąpiła poważna zmiana administracyjna – miasteczko **Fordon utraciło prawa miejskie** i jako dzielnica **zostało włączone do Bydgoszczy**. Diecezja pozostała bez zmian. Parafia obejmowała: Aleksandrowo, Strzelce Górna, Strzelce Dolne, Mariampol, Pałcz, Zofin, Międzyń, Jaruzyn, Jaruzyn – kolonie, Czarnówko.

W załączeniu nowe ulice dzielnicy i parafii.

Dotychczasowa nazwa	Po zmianie
Polna	Altanowa
Sucha	Ametystowa
Świerkowa	Azbestowa
Topolowa	Bursztynowa
Cmentarna	Cechowa
Pomorska	Celna
Curie-Skłodowskiej	J. Chełmońskiego
Krótką	Cierpicką
Dolina	Dorodna
Dworzec	
XX-Lecia PRL	
Mickiewicza	Filomatów
Bydgoska	Fordońska
Sienkiewicza	Gagarina
Lelewela	Gałczyńskiego
Podgórna	Górska
15 Grudnia	

Przemysłowa	Handłowa
Chrobrego	Wł. Hermana
Sportowa	Igrzyskowa
Kwiatowa	Kameralna
Kopernika	Komisji Edukacji Narodowej
Kilińskiego	Korzeniowskiego
Spokojna	Kryształowa
Jarzębinowa	Kwarcowa
Lipowa	Lądowa
Magazynowa	
Mariampolska	
Broniewskiego	Majakowskiego
8 Marca	
Młyńska	Mączna
Mieszka I	
Wioślarska	Nawigacyjna
Nad Wisłą	
22 Lipca	Obrońców Helu
Klonowa	Opalowa
Ogrodowa	Ordynacka
Osielska	
Staszica	Palińskiego
Ks. Poniatowskiego	Pałubickiego
Patrolowa	Średnia
2 Października	
Piastowa	
Piekary	
Szpitalna	Pielęgniarska
plac Zwycięstwa	
Długa	Podłużna
O. Kolberga	Powstania Styczniowego

Fabryczna	Produkcyjna
Projektowana	
Promenada	
Projektowana C	Przełomowa
Przybyszewskiego	
Przytulna	
Żabia	Rakowa
Leśna	Rubinowa
Rybaki	
Kasprowicza	M. Ryńskiego
Sobieskiego	Saska
gen. Sikorskiego	
20 Stycznia	
Kochanowskiego	J. Styki
Osada	Swobodna
Szafirowa	
Szkolna	
Nad Torem	Szlakowa
Szybowcowa	
Targowisko	
Nowa	Topazowa
Dworcowa	Transportowa
Warmińskiego	
Batorego	Warneńczyka
Matejki	Witta Stwosza
Reja	Wojciechowskiego
Dąbrowskiego	Wróblewskiego
Wyszogrodzka	
Wyzwolenia	
Zegadłowicza	
Zakładowa	

Świerczewskiego	Zawadzkiego
Zwierzyńska	
Żeromskiego	

1974 r.

Msza św. Prymicyjna Jana S. Chrzczonowicza.

3 sierpnia – modlitwy w intencji ks. Prymasa w 50-tą rocznicę kapłaństwa.

6 października – Ogólnopolski Dzień Chorych – Msza św. o godz. 9:00.

16-17 Listopada – modlitwy w intencji ks. bpa Ordynariusza w jego podróży do Rzymu.

1975 r.

25 maja – Msza św. Prymicyjna **ks. Jana Żymanta**.

1 sierpnia na emeryturę odszedł ks. proboszcz prałat i dziekan Franciszek Aszyk. parafię objął ks. mgr Stanisław Grunt, z parafii Serca Pana Jezusa w Toruniu.

Kapłani z parafii św. Mikołaja w latach 1945-1975:

1945 – ks. Kazimierz **Więckowski**,
1949 – ks. Jerzy **Busakowski**,
1957 – ks. Tadeusz **Falkowski**,
1958 – o. Jan **Saganowski** (redemptorysta),
1961 – ks. Jan **Bednarek**,
1965 – ks. Piotr **Wysga**,
1966 – ks. Franciszek **Drączkowski**,
1968 – ks. Stanisław **Gonczewicz**,
1974 – ks. Jan **Chrzczonowicz**,
1975 – ks. Jan **Żymant**.

Dane statystyczne parafii w latach 1953-1972

Rok	Parafianie	Innowiercy	Śluby	Chrzty	Pogrzeby
1953	5.376		72	144	51
1954	6.084		61	209	72
1955	6.014		63	225	53

1957	6.470		78	213	68
1958	-		73	244	55
1959	6.442		68	250	60
1960	6.660		67	196	55
1961	-		60	193	77
1962	8.500	85	47	185	52
1963	8.500	28	47	195	58
1964	8.550	48	52	179	52
1965	8.300	13	46	175	-
1966	8.618	18	62	208	56
1967	8.630	18	50	165	57
1968	8.720	17	66	183	85
1969	8.850	50	67	192	63
1970-72	8.580		77	190	-

W roku 1962, w dekanacie fordońskim było 32.921 katolików.

Kronika parafialna – lata 1945 - 1975.